

Alternatieve validatie achteruitgang van de levendbarende hagedis

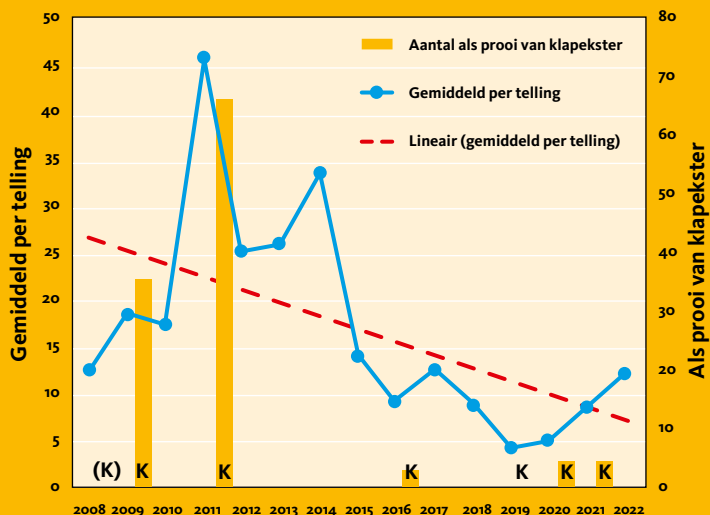
In het Gooi loopt mijn vrouw Loes vanaf 2008 vier routes voor het NEM Meetprogramma Reptielen, waarvoor ik medeteller ben. Eén van de routes bevindt zich op de Tafelbergheide, waar de levendbarende hagedis als enige reptielensoort leeft.

Uit de tellingen blijkt dat er een duidelijk neerwaartse trend is, zoals te zien valt in figuur 1. Dit sluit aan bij de landelijke

trend (matige afname 1994-2021, sterke afname afgelopen 12 jaar). Het gemiddeld aantal getelde (sub)adulte hagedissen fluctueert nogal door allerlei oorzaken, bijvoorbeeld verschillen in weersomstandigheden van jaar tot jaar (warme/koude jaren, droge/natte jaren), of door aantasting van de heide door het heidehaantje gevolgd door maaien van de dode heide zoals in 2013/2014.

Op de Tafelbergheide komt 's winters vaak een klapkester jagen. Deze zangvogel is een carnivoor en heeft zoals de andere soorten uit de familie van de echte klauwieren de gewoonte prooien die niet direct gegeten worden in een soort provisiekast te bewaren. Dit doet de vogel door de prooien tussen twee takjes te klemmen of op een puntig voorwerp, zoals een doorn, te spietsen. Het menu van klapkesters is enorm uitgebreid, maar samenvattend kan gezegd worden dat deze zangvogel met roofvogelallure (grote) insecten, kleine zoogdieren, vogels, amfibieën en reptielen eet. Doorgaans verschijnen klapkesters eind september of begin oktober in Nederland. De eerste en laatste waarnemingsdata van de klapkester op de Tafelbergheide en het aantal dagen dat deze aanwezig was vanaf 2009 staan in tabel 1.

Vanaf 2009 zoeken we de prooien die de klapkester in zijn territorium heeft opgehangen. Onder de prooien neemt vanaf half februari het aandeel hagedissen toe, afhankelijk van de weersomstandigheden. Eerder schreven we al een artikel over de invloed van een klapkester op de populatie levendbarende hagedissen op deze heide toen we in de winter van 2011-2012 maar liefst 72 hagedissen aantroffen (RAVON 48, juni 2013, Jrg 15, Nr 2). Alleen in de winter van 2019-2020 hadden we in de periode waarin vrijwel alleen hagedissen gevangen worden (februari tot vertrek van de klapkester) te weinig bezoeken om een aantal te kunnen geven. Van de andere jaren zijn de aantallen in figuur 1 als staafbalkjes weergegeven. Uit het gecombineerde beeld blijkt dat de aantallen hagedissen als (gevonden) prooi van de klapkester het beeld van de neerwaartse trend bevestigen.

Figuur 1. Gemiddeld aantal (sub)adulte levendbarende hagedissen op de Tafelbergheide (linker verticale as) met de lineaire (gebroken) trendlijn en de aantallen hagedissen als prooi van de klapkester (rechter verticale as). Winterseizoenen met een territorium van een klapkester worden met een "K" aangegeven.

Levendbarende hagedis. (Foto: Jelger Herder)

Paul van der Poel

	2009-2010	2011-2012	2016-2017	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Eerste datum	12 okt	16-okt	11-okt	19-dec	14-dec	31-okt
laatste datum	6-apr	12-apr	28-mrt	2-apr	4 apr	11-apr
Aantal dagen aanwezig	176	180	169	106	112	193

Tabel 1. Aanwezigheid van een klapkester op de Tafelbergheide in winters van 2009 tot en met 2022.